

ΕΥΡΩΠΑΙΟΣ ΕΠΟΠΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Γνώμη του Ευρωπαϊκού Επόπτη Προστασίας Δεδομένων σχετικά με την πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση πολυετούς κοινοτικού προγράμματος σχετικά με την προστασία των παιδιών κατά τη χρήση του διαδικτύου και άλλων τεχνολογιών επικοινωνιών

(2009/C 2/02)

Ο ΕΥΡΩΠΑΙΟΣ ΕΠΟΠΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ,

Γενικό πλαίσιο της πρότασης

Έχοντας υπόψη:

τη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, και ιδίως το άρθρο 286,

το Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ιδίως το άρθρο 8,

την οδηγία 95/46/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Οκτωβρίου 1995, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών⁽¹⁾,

τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 45/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 2000, σχετικά με την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα όργανα και τους οργανισμούς της Κοινότητας και σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών⁽²⁾ και ιδίως το άρθρο 41,

το αίτημα γνωμοδότησης βάσει του άρθρου 28 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 45/2001, το οποίο έλαβε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 4 Μαρτίου 2008,

ΥΠΟΘΕΤΗΣΕ ΤΗΝ ΑΚΟΛΟΥΘΗ ΓΝΩΜΗ:

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αίτημα για γνωμοδότηση του ΕΕΠΔ

1. Η πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την θέσπιση πολυετούς κοινοτικού προγράμματος σχετικά με την προστασία των παιδιών κατά τη χρήση του διαδικτύου και άλλων τεχνολογιών επικοινωνιών (στο εξής «η πρόταση») διαβιβάστηκε από την Επιτροπή στον ΕΕΠΔ για γνωμοδότηση στις 4 Μαρτίου 2008, σύμφωνα με το άρθρο 28 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 45/2001. Η γνωμοδότηση αυτή πρέπει να αναφέρεται ρητά στο προοίμιο της απόφασης.

2. Το νέο πολυετές πρόγραμμα (στο εξής «το πρόγραμμα») υποβλήθηκε ως συνέχεια των προγραμμάτων «Ασφαλέστερο διαδίκτυο» (1999-2004) και «Ασφαλέστερο διαδίκτυο + (Safer Internet Plus)» (2005-2008).

3. Στο πρόγραμμα ορίζονται 4 κατευθύνσεις:

- περιορισμός του παράνομου περιεχόμενου και αντιμετώπιση της επιβλαβούς συμπεριφοράς στο διαδίκτυο,
- προώθηση ενός ασφαλέστερου διαδικτυακού περιβάλλοντος,
- ευαισθητοποίηση του κοινού,
- δημιουργία βάσης διαχείρισης γνώσεων.

4. Σύμφωνα με την παρουσίασή του, το πρόγραμμα συνάδει με τις σχετικές κοινοτικές πολιτικές, προγράμματα και δράσεις, τις οποίες συμπληρώνει. Λαμβάνοντας υπόψη τον αριθμό των υφαισθητών κανονιστικών μέτρων στον τομέα της προστασίας των παιδιών στο πλαίσιο των νέων τεχνολογιών, το εν λόγω πρόγραμμα εστιάζει στη δράση μάλλον παρά στη ρύθμιση. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην αποτελεσματικότητα και ευστοχία των πρωτοβουλιών που θα υιοθετηθούν, καθώς και στην προσαρμογή στην ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών. Υπό αυτό το πρίσμα, το πρόγραμμα προβλέπει την αύξηση της ανταλλαγής πληροφοριών και βέλτιστων πρακτικών.

5. Ως νομοθέτημα-πλαίσιο, το πρόγραμμα δεν εξετάζει λεπτομέρειες των δράσεων που πρόκειται να αναληφθούν, αλλά προβλέπει προσκλήσεις προς υποβολή προτάσεων και προσφορών σύμφωνα με τις τέσσερις καθορισμένες κατευθύνσεις.

Βασικός στόχος της γνώμης

6. Οι γενικές κατευθύνσεις του προγράμματος καλύπτουν το ζήτημα της προστασίας των παιδιών κατά τη χρήση του διαδικτύου και άλλων τεχνολογιών επικοινωνιών, χωρίς όμως να εστιάζουν ιδιαίτερα στις πτυχές που αφορούν την προστασία της ιδιωτικής ζωής⁽³⁾. Ο ΕΕΠΔ, ενώ υποστηρίζει ανεπιφύλακτα το αντικείμενο της πρότασης, τονίζει με την παρούσα γνώμη τα παραπάνω θέματα ιδιωτικότητας.

⁽¹⁾ ΕΕ L 281 της 23.11.1995, σ. 31.

⁽²⁾ ΕΕ L 8 της 12.1.2001, σ. 1.

⁽³⁾ Κάποιες αναφορές στην ιδιωτικότητα υπάρχουν στην Αποτίμηση Επιπτώσεων (3.2.2. Ειδικοί κίνδυνοι: αποκάλυψη πληροφοριών προσωπικού χαρακτήρα· 3.3. Στοχευόμενες ομάδες· 5.2. Ανάλυση των επιπτώσεων των επιλογών πολιτικής), αλλά τα σημεία αυτά δεν αναπτύσσονται επαρκώς.

7. Ο ΕΕΠΔ θεωρεί ουσιώδες το να συνάδουν οι προβλεπόμενες πρωτοβουλίες με το ισχύον νομικό πλαίσιο όπως αυτό αναφέρεται στην πρόταση ⁽¹⁾, ιδίως τις οδηγίες 2000/31/ΕΚ για το ηλεκτρονικό εμπόριο, 2002/58/ΕΚ για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες και 95/46/ΕΚ για την προστασία δεδομένων ⁽²⁾.
8. Η προστασία προσωπικών δεδομένων πρέπει να λαμβάνεται υπόψη σε συνάρτηση με τις διαφορετικές πτυχές και τους ποικίλους φορείς που εμπλέκονται στο πρόγραμμα: η προστασία των προσωπικών δεδομένων των παιδιών αποτελεί βέβαια το κυριότερο μέλημα, όχι όμως και το μοναδικό. Τα προσωπικά δεδομένα που σχετίζονται με πρόσωπα και περιεχόμενα τα οποία υποβάλλονται σε έλεγχο με σκοπό την προστασία των παιδιών πρέπει επίσης να ληφθούν υπόψη.
9. Τα ανωτέρω ζητήματα θα αναπτυχθούν στην παρούσα γνώμη ως εξής:
- το κεφάλαιο II αναπτύσσει τη σχέση μεταξύ της προστασίας προσωπικών δεδομένων και της ασφάλειας των παιδιών, τονίζοντας ότι η προστασία των δεδομένων των παιδιών αποτελεί απαρέγκλητο βήμα προς την ενίσχυση της ασφάλειας και την καταπολέμηση των απειλών,
 - το κεφάλαιο III τονίζει το γεγονός ότι η επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων συνδέεται στενά με την καταγγελία, το φιλτράρισμα και το μπλοκάρισμα ύποπτων περιεχομένων ή προσώπων στο διαδίκτυο:
 - καταρχήν, το ζήτημα της καταγγελίας ύποπτων προσώπων ή γεγονότων αναλύεται υπό το πρίσμα της προστασίας δεδομένων,
 - στη συνέχεια εξετάζεται ο ρόλος των τεχνικών μέσων,
 - τέλος, αναλύεται η ευθύνη της βιομηχανίας του διαδικτύου ως προς τον έλεγχο που ασκεί στα δεδομένα των χρηστών και του περιεχομένου.

II. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

10. Ο ΕΕΠΔ υποστηρίζει ανεπιφύλακτα το αντικείμενο του προγράμματος και τις οριζόμενες κατευθύνσεις που στοχεύουν στην ενίσχυση της προστασίας των παιδιών στο διαδίκτυο. Ειδικότερα, η μείωση του παράνομου ή επιβλαβούς περιεχομένου και η ευαισθητοποίηση των παιδιών και των άλλων εμπλεκόμενων μερών αποτελούν αποφασιστικά μέτρα τα οποία θα πρέπει να αναπτυχθούν περαιτέρω.
11. Ο ΕΕΠΔ θέλει να υπενθυμίσει ότι η κατάλληλη προστασία των προσωπικών πληροφοριών του παιδιού αποτελεί ουσιώδες προκαταρκτικό μέτρο για την ασφάλεια στο διαδίκτυο. Η πρόσφατη Διακήρυξη της Επιτροπής των Υπουργών «για την προστασία της αξιοπρέπειας, της ασφάλειας και της ιδιωτικής ζωής των παιδιών κατά τη χρήση του διαδικτύου» αναφέρεται

ριτά στη σχέση μεταξύ ιδιωτικότητας και ασφάλειας των παιδιών ⁽³⁾. Η διακήρυξη επικαλείται το δικαίωμα των παιδιών για αξιοπρέπεια, ειδική προστασία και μέριμνα, στοιχεία απαραίτητα για την καλή διαβίωσή τους, «για την προστασία έναντι όλων των μορφών διάκρισης ή αυθαίρετης ή παράνομης παραβίασης της ιδιωτικής ζωής τους και παράνομων προσβολών της τιμής και της φήμης τους».

12. Η διακήρυξη αναφέρει ως παραδείγματα απειλών κατά της ιδιωτικής ζωής των παιδιών την ανιχνευσιμότητα των δραστηριοτήτων τους που μπορεί να τα εκθέσει σε εγκληματικές δραστηριότητες, όπως η παρακίνηση σε σεξουαλικές πράξεις ή άλλες παράνομες δράσεις. Η δημιουργία προσωπικών προφίλ (profiling) και η διατήρηση προσωπικών δεδομένων σχετικά με τις δραστηριότητες των παιδιών θεωρείται ότι μπορεί να οδηγήσει σε πιθανές καταχρήσεις των δεδομένων αυτών, λχ. για εμπορικούς σκοπούς ή για έρευνες από εκπαιδευτικά ιδρύματα ή μελλοντικούς εργοδότες. Για τους λόγους αυτούς, η Διακήρυξη ζητά την απόσυρση ή διαγραφή σε εύλογα σύντομο χρονικό διάστημα του περιεχομένου και των ιχνών που αφήνουν τα παιδιά στο διαδίκτυο, καθώς επίσης και την ανάπτυξη και προώθηση της πληροφόρησης των παιδιών, ιδιαίτερα όσον αφορά την ενδεδειγμένη χρήση των μέσων πρόσβασης σε πληροφορίες, τη δημιουργία κριτικής ανάλυσης του περιεχομένου και της απόκτησης κατάλληλων επικοινωνιακών ικανοτήτων.
13. Ο ΕΕΠΔ υποστηρίζει τα ευρήματα αυτά. Ειδικότερα, θεωρεί ζήτημα ζωτικής σημασίας την περαιτέρω ευαισθητοποίηση των παιδιών ως προς τους κινδύνους που εμπεριέχει η αυθόρμητη κοινοποίηση προσωπικών στοιχείων, όπως το πραγματικό όνομα, η ηλικία ή η διεύθυνση κατοικίας.
14. Το σημείο 3 των προτεινόμενων μέτρων ⁽⁴⁾ του πολυετούς προγράμματος αφορά ιδιαιτέρως την ευαισθητοποίηση του κοινού μέσω δράσεων που απευθύνονται στα παιδιά, τους γονείς, τους κηδεμόνες και τους εκπαιδευτικούς και αφορούν τις ευκαιρίες και τους κινδύνους που σχετίζονται με τη χρήση τεχνολογιών διαδικτύου, καθώς και τα μέτρα ασφαλούς διαδικτυακής επικοινωνίας. Μεταξύ των αναφερόμενων μέτρων, η διάδοση κατάλληλων πληροφοριών και η παροχή σημείων επαφής όπου γονείς και παιδιά θα μπορούν να λαμβάνουν απαντήσεις σε ερωτήματα σχετικά με την ασφαλή επικοινωνία στο διαδίκτυο, αποτελούν δύο χρήσιμα εργαλεία στα οποία πρέπει να εμπεριέχεται σαφώς η διάσταση της προστασίας δεδομένων των παιδιών.
15. Ο ΕΕΠΔ επιθυμεί να τονίσει ότι, σε αυτό το πλαίσιο, οι Αρχές Προστασίας Δεδομένων αποτελούν βασικούς συντελεστές. Η ιδιότητά τους αυτή πρέπει να αναφέρεται στην πρόταση, ιδίως σε σημεία που αφορούν την προαγωγή της συνεργασίας και της ανταλλαγής πληροφοριών, εμπειριών και βέλτιστων πρακτικών σε εθνική και ευρωπαϊκή κλίμακα ⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ Αιτιολογική έκθεση, παράγραφος 2.1. Νομικό πλαίσιο, Περίληψη της αποτίμησης επιπτώσεων, παράγραφος 1.2. Τρέχουσα κατάσταση: Νομοθεσία.

⁽²⁾ — Οδηγία 2000/31/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 8ης Ιουλίου 2000, για ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως του ηλεκτρονικού εμπορίου, στην εσωτερική αγορά («Οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο») (ΕΕ L 178 της 17.7.2000, σ. 1).

— Οδηγία 2002/58/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Ιουλίου 2002, σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών (Οδηγία για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες) (ΕΕ L 201 της 31.7.2002, σ. 37).

— Οδηγία 95/46/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Οκτωβρίου 1995, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών (ΕΕ L 281 της 23.11.1995, σ. 31).

⁽³⁾ Η διακήρυξη εγκρίθηκε από την επιτροπή των υπουργών στις 20 Φεβρουαρίου 2008 κατά την 1018η σύνοδο των υφυπουργών και είναι διαθέσιμη στον ιστότοπο: «wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=Decl(20.02.2008)&Ver=0001».

⁽⁴⁾ Παράρτημα 1, Δράσεις, σημείο 3.

⁽⁵⁾ Παράρτημα 1, Δράσεις, σημείο 1.

16. Αρκετές πρωτοβουλίες σε κράτη μέλη ή κράτη του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ) μπορούν να αναφερθούν ως ένδειξη σχετικών πρόσφατων δράσεων. Η Σουηδική Αρχή Προστασίας Δεδομένων διενεργεί ετήσια έρευνα σχετικά με τη συμπεριφορά των νέων ως προς το διαδίκτυο και τους μηχανισμούς παρακολούθησης (surveillance). Ανάλογη έρευνα πραγματοποίησε και η Αρχή Προστασίας Δεδομένων του Ηνωμένου Βασιλείου ⁽¹⁾ σε δείγμα 2 000 παιδιών ηλικίας 14-21 ετών. Τον Ιανουάριο του 2007, η Νορβηγική ΑΠΔ δρομολόγησε μαζί με το Υπουργείο Παιδείας μια εκπαιδευτική εκστρατεία ενημέρωσης για τα σχολεία ⁽²⁾. Στην Πορτογαλία υπεγράφη μεταξύ της οικείας ΑΠΔ και του Υπουργείου Παιδείας πρωτόκολλο για την προαγωγή της προστασίας δεδομένων στο διαδίκτυο, ιδίως όσον αφορά τις υπηρεσίες κοινωνικών δικτύων (social networks) ⁽³⁾. Έτσι, τα κοινωνικά δίκτυα της Πορτογαλίας έχουν ενσωματώσει μία ειδική διεπαφή (interface) και μασκότ για τα παιδιά ηλικίας 10-15 ετών.
17. Τα ανωτέρω παραδείγματα δείχνουν τον ενεργό και αποφασιστικό ρόλο που διαδραματίζουν οι φορείς του τομέα της προστασίας δεδομένων για την προστασία των παιδιών στο διαδίκτυο, και κάνουν φανερή την ανάγκη να συμπεριληφθούν ρητά ως συντελεστές στο πολυετές πρόγραμμα.

III. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΑΛΛΩΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΦΟΡΕΩΝ

I. Καταγγελία και ανταλλαγή πληροφοριών

18. Το πρώτο σημείο της πρότασης [«Περιορισμός του παράνομου περιεχομένου και αντιμετώπιση επιβλαβούς διαδικτυακής συμπεριφοράς» ⁽⁴⁾] περιλαμβάνει μεταξύ των βασικών δράσεων την παροχή σημείων επαφής για την καταγγελία παράνομου περιεχομένου και επιβλαβών συμπεριφορών στο διαδίκτυο. Εξυπακούεται ότι για να καταπολεμηθούν αποτελεσματικά το παράνομο περιεχόμενο ή οι επιβλαβείς συμπεριφορές πρέπει αυτά να τίθενται υπόψη των αρμόδιων αρχών. Υπάρχουν ήδη σημεία επαφής όχι μόνο για την προστασία των παιδιών, αλλά και για την καταπολέμηση λχ. της ανεπίκλητης ηλεκτρονικής επικοινωνίας (spam) ⁽⁵⁾.
19. Παρά ταύτα, ο ΕΕΠΔ σημειώνει ότι η έννοια «επιβλαβές περιεχόμενο» παραμένει ασαφής: δεν διευκρινίζεται ποιος είναι αρμόδιος να αποφασίζει τι ορίζεται ως επιβλαβές περιεχόμενο και με ποια κριτήρια. Η ασάφεια αυτή γεννά ανησυχίες, ιδίως αν ληφθούν υπόψη οι συνέπειες ενδεχόμενης καταγγελίας τέτοιου περιεχομένου.
20. Επιπλέον, όπως προαναφέρθηκε, στόχος του προγράμματος δεν είναι μόνο τα προσωπικά δεδομένα των παιδιών, αλλά και τα προσωπικά δεδομένα όλων των προσώπων που συνδέονται κατά κάποιο τρόπο με τις σχετικές πληροφορίες που κυκλοφορούν στο δίκτυο. Μπορεί να πρόκειται λχ. για κάποιο πρόσωπο που έχει καταγγελθεί ως ύποπτο για ανάρμοστη συμπεριφορά, αλλά και για κάποιο πρόσωπο που καταγγέλλει μια ύποπτη συμπερι-

φορά ή περιεχόμενο, ή ακόμη για το θύμα της κακοποίησης. Ενώ οι πληροφορίες αυτές είναι απαραίτητες για την αποτελεσματική λειτουργία ενός συστήματος καταγγελιών, ο ΕΕΠΔ εκτιμά ότι είναι σημαντικό να υπενθυμιστεί ότι η επεξεργασία πρέπει να διενεργείται βάσει των αρχών της προστασίας δεδομένων.

21. Ενδέχεται ακόμη να θίγονται δεδομένα για τα οποία απαιτείται ειδική προστασία σε περίπτωση που μπορούν να θεωρηθούν ως ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα υπό την έννοια του άρθρου 8 της οδηγίας 95/46/ΕΚ. Μπορεί να πρόκειται λχ. για δεδομένα που αφορούν δράστες παραβάσεων ή θύματα κακοποίησης, ιδίως σε περιπτώσεις παιδικής πορνογραφίας. Πρέπει να σημειωθεί ότι σε ορισμένα κράτη απαιτήθηκε η τροποποίηση της νομοθεσίας περί προστασίας δεδομένων σε σχέση με ορισμένα συστήματα καταγγελίας ώστε να είναι δυνατή η επεξεργασία δικαστικών δεδομένων που αφορούν είτε ύποπτους δράστες ή τα θύματα ⁽⁶⁾. Ο ΕΕΠΔ τονίζει ότι για τη δημιουργία συστημάτων καταγγελιών πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το ισχύον πλαίσιο στον τομέα της προστασίας δεδομένων. Η απόδειξη της ύπαρξης δημοσίου συμφέροντος, καθώς και οι εγγυήσεις για την εποπτεία του συστήματος, καταρχήν από τις αρχές επιβολής του νόμου, αποτελούν σημαντικότερα στοιχεία για τη σύμπλευση με το εν λόγω πλαίσιο.

II. Ο ρόλος των τεχνικών μέσων υπό το πρίσμα της ιδιωτικής ζωής

22. Η χρήση τεχνικών μέσων προάγεται ως μια από τις λύσεις για την αντιμετώπιση παράνομου περιεχομένου και επιβλαβών συμπεριφορών ⁽⁷⁾. Παραδείγματα τέτοιων μέσων αναφέρονται στην αποτίμηση επιπτώσεων ⁽⁸⁾ και περιλαμβάνουν μέσα για την αναγνώριση της ηλικίας, των χαρακτηριστικών του προσώπου (για την αναγνώριση του θύματος από τις αρχές επιβολής του νόμου) ή τεχνολογίες φιλτραρίσματος. Σύμφωνα με την πρόταση, τα μέσα αυτά πρέπει να προσαρμοστούν κατά καλύτερο τρόπο στις πρακτικές ανάγκες και να είναι προσιτά στους ενδιαφερόμενους φορείς.
23. Ο ΕΕΠΔ έχει ήδη λάβει σαφή θέση ⁽⁹⁾ υπέρ της χρήσης νέων τεχνολογιών για την προώθηση της προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων. Κρίνει ότι η αρχή της «ιδιωτικότητας στο σχεδιασμό» («privacy by design») πρέπει να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της τεχνολογικής εξέλιξης που αφορά έμμεσα την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων. Επομένως, ο ΕΕΠΔ ενθαρρύνει με ιδιαίτερο ζήλο την ανάπτυξη προγραμμάτων που αποσκοπούν στην ανάπτυξη τεχνολογίας υπό την έννοια αυτή.
24. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό ζήτημα να αναπτυχθούν συστήματα που θα περιορίζουν όσο το δυνατό περισσότερο την έκθεση των προσωπικών δεδομένων των παιδιών, παρέχοντας τους αξιόπιστη προστασία, και θα προσφέρουν τη δυνατότητα χρήσης των νέων μέσων της κοινωνίας της πληροφορίας όπως λχ. κοινωνικά δίκτυα, με έναν ασφαλέστερο τρόπο.

⁽¹⁾ Βλέπε «www.ico.gov.uk/youngpeople».

⁽²⁾ Βλέπε «www.dubestemmer.no».

⁽³⁾ Βλέπε «dadus.cnpd.pt/».

⁽⁴⁾ Παράρτημα I της πρότασης.

⁽⁵⁾ Βλέπε λχ. τον ιστότοπο των βελγικών αρχών προς το σκοπό αυτό: www.ecops.be

⁽⁶⁾ Βλέπε το βελγικό νόμο για την προστασία των δεδομένων της 8ης Δεκεμβρίου 1992, άρθρο 3 παράγραφος 6 σχετικά με την επεξεργασία δεδομένων από το κέντρο κοινοποιήσεων αγνοούμενων παιδιών ή παιδιών που έχουν υποστεί σεξουαλική κακοποίηση.

⁽⁷⁾ Παράρτημα I, Δράσεις, σημείο I.

⁽⁸⁾ Αποτίμηση επιπτώσεων, σημείο 3.1.

⁽⁹⁾ Ετήσια έκθεση του ΕΕΠΔ για το 2006, τμήμα 3.5.1. Εξελίξεις στον τομέα της τεχνολογίας.

25. Ωστόσο, πρέπει να τονιστεί ότι, ανάλογα με τον τρόπο που χρησιμοποιούνται, τα τεχνικά μέσα μπορούν να έχουν ποικίλες συνέπειες για τα άτομα. Αν χρησιμοποιούνται για το φιλτράρισμα πληροφοριών ή την απαγόρευση πρόσβασης σε αυτές, ενδέχεται να απαγορεύουν την πρόσβαση των παιδιών σε δυνητικά ζημιογόνο περιεχόμενο, αλλά παράλληλα να εμποδίζουν τη νόμιμη πρόσβαση κάποιου ατόμου σε πληροφορίες.
26. Μολονότι το βασικό μέλημα εδώ είναι η ελευθερία πρόσβασης στις πληροφορίες, το φιλτράρισμα επισύρει συνέπειες και σε σχέση με την προστασία της ιδιωτικής ζωής. Πράγματι, το φιλτράρισμα —ιδίως αν ληφθούν υπόψη οι πλέον πρόσφατες εξελίξεις ως προς τη διαχείριση ταυτότητας (identity management)— μπορεί να διενεργείται βάσει ορισμένων κριτηρίων για προσωπικά δεδομένα όπως η ηλικία του ατόμου που έχει συνδεθεί στο δίκτυο (ώστε να παρεμποδίζεται η πρόσβαση ενηλίκων ή παιδιών σε συγκεκριμένο περιεχόμενο), το περιεχόμενο των πληροφοριών και τα δεδομένα κίνησης που σχετίζονται με το δημιουργό της πληροφορίας. Ανάλογα με τον τρόπο της —αυτόματης— επεξεργασίας των πληροφοριών αυτών, τα ενδιαφερόμενα άτομα μπορεί να αντιμετωπίσουν συνέπειες σε σχέση με το δικαίωμά τους να επικοινωνούν στο διαδίκτυο.
27. Επομένως, τα μέσα φιλτράρισματος ή μπλοκαρίσματος της πρόσβασης σε δίκτυα πρέπει να χρησιμοποιούνται με προφύλαξη, λαμβάνοντας υπόψη τις πιθανές αρνητικές συνέπειές τους και ενσωματώνοντας τις δυνατότητες ενίσχυσης της ιδιωτικότητας που προσφέρει η τεχνολογία.
28. Ο ΕΕΠΔ εκφράζει ικανοποίηση για την ακρίβεια της αποτίμησης επιπτώσεων ⁽¹⁾ η οποία αναφέρει ότι οι προτεινόμενες επιλογές δεν θα πρέπει να έχουν επιπτώσεις στα δικαιώματα της ιδιωτικής ζωής και ελευθερίας έκφρασης γνώμης. Ο ΕΕΠΔ συμμερίζεται εξάλλου την άποψη που εκφράζεται στην αξιολόγηση ότι ένας από τους βασικούς στόχους είναι η ενδυνάμωση του χρήστη, ήτοι η «παροχή δυνατότητας για καλύτερες επιλογές και για την ανάληψη κατάλληλων δράσεων» για την προστασία των παιδιών ⁽²⁾.
31. Η συνεργασία της βιομηχανίας με προοπτική τη μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση των ενδιαφερόμενων φορέων, λχ. των γονέων ή των εκπαιδευτικών, είναι βεβαίως ευπρόσδεκτη. Η τοποθέτηση συστημάτων συναγερμού (alert systems) ή μεσολαβητών (moderators) σε ιστοτόπους με σκοπό την απαγόρευση ακατάλληλου περιεχομένου είναι μια από τις σημαντικότερες πτυχές της ευθύνης των παρόχων περιεχομένου.
32. Όσον αφορά τους παρόχους υπηρεσιών στον τομέα των τηλεπικοινωνιών, η παρακολούθηση των τηλεπικοινωνιών είναι συζητήσιμη, είτε πρόκειται για τον έλεγχο του περιεχομένου που προστατεύεται από δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, είτε πρόκειται για άλλο παράνομο περιεχόμενο. Το βασικό ζήτημα που ανακύπτει εδώ αφορά την παρέμβαση εμπορικών φορέων που προσφέρουν κάποια συγκεκριμένη υπηρεσία (εν προκειμένου στον τομέα των τηλεπικοινωνιών), σε ένα χώρο που καταρχήν μια τέτοια παρέμβαση δεν προβλέπεται, δηλαδή στον έλεγχο του περιεχομένου των τηλεπικοινωνιών. Ο ΕΕΠΔ υπενθυμίζει ότι ο έλεγχος αυτός δεν πρέπει καταρχήν να πραγματοποιείται εκ μέρους του παρόχου υπηρεσιών, τουλάχιστο όχι κατά συστηματικό τρόπο. Όταν ο έλεγχος επιβάλλεται λόγω ειδικών περιστάσεων, πρέπει καταρχήν να ασκείται από τις αρχές επιβολής του νόμου.
33. Στην από τις 18 Ιανουαρίου 2005 γνωμοδότησή της, η ομάδα εργασίας του άρθρου 29 υπενθύμισε σε σχέση με το ζήτημα αυτό ⁽⁴⁾ ότι «δεν μπορεί να επιβληθεί συστηματική υποχρέωση ελέγχου και συνεργασίας στους παρόχους υπηρεσιών διαδικτύου, σύμφωνα με το άρθρο 15 της οδηγίας 2000/31/ΕΚ σχετικά με το ηλεκτρονικό εμπόριο. (...) Όπως αναφέρεται στο άρθρο 8 της οδηγίας για την προστασία δεδομένων, η επεξεργασία δεδομένων που αφορούν αξιόποινες πράξεις, καταδικές για ποινικά αδικήματα ή μέτρα ασφάλειας είναι δυνατή μόνον υπό αυστηρούς όρους που επιβάλλονται κατά την εφαρμογή από τα κράτη μέλη. Ενώ εξυπακούεται ότι κάθε άτομο έχει το δικαίωμα επεξεργασίας δικαστικών δεδομένων σχετικά με τη διαδικασία που το αφορά, η αρχή αυτή δεν επεκτείνεται τόσο ώστε να επιτρέπει τη διεξοδική έρευνα, τη συλλογή και τη συγκέντρωση προσωπικών δεδομένων από τρίτα μέρη, ιδίως τη συστηματική έρευνα σε γενική κλίμακα όπως η συλλογή στοιχείων από το διαδίκτυο (...). Τέτοιες έρευνες εμπίπτουν στην αρμοδιότητα των δικαστικών αρχών».

III. Ευθύνη των παρόχων υπηρεσιών

29. Η πρόταση θεωρεί τη συνεργασία όλων των ενδιαφερόμενων φορέων ως απαραίτητο στοιχείο για την προαγωγή της προστασίας των παιδιών κατά τη χρήση τεχνολογιών επικοινωνιών. Μεταξύ των ενδιαφερομένων φορέων, η πρόταση ⁽³⁾ προβλέπει τη συμμετοχή της βιομηχανίας του διαδικτύου, ιδίως μέσω δράσεων αυτορρύθμισης.
30. Η βιομηχανία του διαδικτύου που είναι υπεύθυνη για την παροχή υπηρεσιών τηλεπικοινωνιών και περιεχομένου, μπορεί να ασκεί κάποια επιρροή όσον αφορά τις καταγγελίες, το φιλτράρισμα ή το μπλοκάρισμα της πρόσβασης σε περιεχόμενο που θεωρείται παράνομο ή επιβλαβές. Ωστόσο, είναι συζητήσιμο κατά πόσο μπορεί πράγματι να αναλάβει με αξιοπιστία ένα τέτοιο καθήκον από νομική άποψη.
34. Σε ένα τομέα όπου ελλοχεύει ο κίνδυνος να θιγούν η ελευθερία λόγου, η πρόσβαση σε πληροφορίες, η ιδιωτική ζωή και άλλα θεμελιώδη δικαιώματα, η προαναφερόμενη παρέμβαση ιδιωτικών φορέων γεννά το ζήτημα της αναλογικότητας των χρησιμοποιούμενων μέσων. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε πρόσφατα ψήφισμα όπου τονίζεται η ανάγκη μιας λύσης που να συνάδει με τα θεμελιώδη ατομικά δικαιώματα ⁽⁵⁾. Στο σημείο 23 του ψηφίσματός του, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αναφέρει ότι «το διαδίκτυο αποτελεί τεράστιο βήμα πολιτισμικής έκφρασης, πρόσβασης στη γνώση και δημοκρατικής συμμετοχής στην ευρωπαϊκή δημιουργικότητα, που φέρνει κοντά τις γενεές μέσω της κοινωνικής πληροφορίας· καλεί, συνεπώς, την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να αποφύγουν να εγκρίνουν μέτρα που έρχονται σε αντίθεση με τις ελευθερίες του πολίτη και τα ανθρώπινα δικαιώματα καθώς και με τις αρχές της αναλογικότητας, της αποτελεσματικότητας και της αποτρεπτικότητας, όπως η απαγόρευση της πρόσβασης στο διαδίκτυο».

⁽¹⁾ Αποτίμηση επιπτώσεων, σημείο 5.2.

⁽²⁾ Υπό το πρίσμα αυτό, τα φίλτρα πρέπει να μπορούν να ενεργοποιούνται από τους γονείς και να είναι επίσης δυνατή η απενεργοποίησή τους, ώστε ο ενήλικας να διαθέτει τον πλήρη έλεγχο των συνεπειών του φιλτράρισματος.

⁽³⁾ Απολογιστική σκέψη 8 του προοιμίου, παράρτημα 1, σημείο 1.4 της περιλήψης της αποτίμησης επιπτώσεων, σημείο 3.1.

⁽⁴⁾ Έγγραφο εργασίας της Ομάδας Εργασίας του άρθρου 29 για ζητήματα προστασίας δεδομένων που αφορούν τη πνευματική ιδιοκτησία, WP 104.

⁽⁵⁾ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 10ης Απριλίου 2008 σχετικά με τις πολιτιστικές βιομηχανίες στην Ευρώπη [2007/2153(INI)], σημείο 23.

35. Ο ΕΕΔΠ κρίνει ότι πρέπει να βρεθεί μια ισορροπία μεταξύ του σύννομου στόχου της καταπολέμησης του παράνομου περιεχομένου και της καταλληλότητας των χρησιμοποιούμενων μέσων. Υπενθυμίζει ότι οποιαδήποτε δράση παρακολούθησης των δικτύων τηλεπικοινωνιών, εφόσον απαιτείται σε συγκεκριμένες περιστάσεις, πρέπει να αποτελεί ευθύνη των αρχών επιβολής του νόμου.

IV. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

36. Ο ΕΕΠΔ υποστηρίζει την πρόταση πολυετούς προγράμματος για την προστασία των παιδιών κατά τη χρήση του διαδικτύου και άλλων τεχνολογιών επικοινωνιών. Εκφράζει ικανοποίηση διότι το εν λόγω πρόγραμμα στοχεύει στην ανάπτυξη νέων τεχνολογιών και συγκεκριμένων δράσεων με σκοπό την αύξηση της αποτελεσματικής προστασίας των παιδιών.

37. Ο ΕΕΔΠ υπενθυμίζει ότι η προστασία των προσωπικών δεδομένων αποτελεί ουσιώδη προϋπόθεση για την ασφάλεια των παιδιών στο διαδίκτυο. Τυχόν κατάχρηση των προσωπικών πληροφοριών των παιδιών πρέπει να εμποδίζεται με την εφαρμογή των κατευθύνσεων που προτείνονται από το πρόγραμμα, ιδίως τις ακόλουθες:

- ευαισθητοποίηση των παιδιών και άλλων ενδιαφερόμενων φορέων, λχ. των γονέων και εκπαιδευτικών,
- προαγωγή της ανάπτυξης βέλτιστων πρακτικών εκ μέρους των παρόχων υπηρεσιών,
- προαγωγή της ανάπτυξης τεχνικών μέσων που να συνάδουν με την προστασία της ιδιωτικής ζωής,

— προώθηση της ανταλλαγής ορθών πρακτικών και πρακτικής εμπειρίας μεταξύ των σχετικών αρχών, συμπεριλαμβανομένων των Αρχών Προστασίας Δεδομένων.

38. Οι δράσεις αυτές πρέπει να αναπτυχθούν χωρίς να παραβλέπεται το γεγονός ότι η προστασία των παιδιών πραγματοποιείται σε περιβάλλον όπου ενδέχεται να θιγόνται τα δικαιώματα και άλλων προσώπων. Κατά την ανάληψη οποιασδήποτε πρωτοβουλίας για τη συλλογή, την απαγόρευση ή την καταγγελία πληροφοριών επιβάλλεται ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων όλων των ενδιαφερόμενων ατόμων και η σύμπλευση με το νομικό πλαίσιο της προστασίας δεδομένων. Ο ΕΕΠΔ υπενθυμίζει ιδίως ότι η παρακολούθηση δικτύων τηλεπικοινωνιών, εφόσον επιβάλλεται λόγω ειδικών περιστάσεων, πρέπει να αποτελεί καθήκον των αρχών επιβολής του νόμου.

39. Ο ΕΕΠΔ σημειώνει ότι το εν λόγω πρόγραμμα αποτελεί γενικό πλαίσιο για την ανάληψη νέων συγκεκριμένων δράσεων. Κρίνει ότι ορισμένες παρατηρήσεις που διατυπώνονται στην παρούσα γνώμη αποτελούν ένα πρώτο βήμα και μπορούν να αναπτυχθούν περαιτέρω με πρακτικό τρόπο, με αναφορά των σχεδίων που πρόκειται να δρομολογηθούν στο μέλλον και σε σύμπλευση με τις κατευθύνσεις του προγράμματος. Επίσης, συνιστά τη στενή συνεργασία για το θέμα αυτό με τις Αρχές Προστασίας Δεδομένων, ιδίως κατά τον προσδιορισμό των πρακτικών σχεδίων. Τέλος, παραπέμπει στις δραστηριότητες της ομάδας εργασίας του άρθρου 29, ιδίως στο τρέχον έργο της σχετικά με τα κοινωνικά δίκτυα (1).

Βρυξέλλες, 23 Ιουνίου 2008.

Peter HUSTINX

Ευρωπαίος Επόπτης Προστασίας Δεδομένων

(1) Βλέπε το έγγραφο εργασίας αριθ. 1/2008 της 18ης Φεβρουαρίου 2008 σχετικά με την προστασία των προσωπικών δεδομένων των παιδιών, WP 147, και για μια γενικότερη άποψη, το πρόγραμμα εργασίας 2008-2009 της ομάδας εργασίας για τα κοινωνικά δίκτυα στην ιστοσελίδα: http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/privacy/workinggroup/wpdocs/2008_en.htm